

U periodu od usvajanja Strategije iz 2010. i njenog Akcionog plana u 2011. godini, pa do zaključivanja ovog izveštaja broj lica koja borave u kazneno-popravnim ustanovama Srbije smanjen je za nešto više od hiljadu. Na osnovu Godišnjeg izveštaja o radu Uprave za izvršenje krivičnih sankcija za 2011. godinu 1. januara 2011. godine u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija boravilo je ukupno 11.211 zatvorenika, dok je taj broj na dan 31. decembra 2013. godine iznosio 10.031.

Ako se pažljivo pogledaju statistički podaci iz godišnjih izveštaja Uprave u periodu od 2010. do 2013. godine, jasno se vidi da je došlo do smanjenja pre svega broja lica koja borave u pritvoru. Pa tako, tokom 2011. godine broj ljudi koji je boravio u pritvoru kretao se oko 3.000. Na dan 31. decembra 2013. godine broj pritvorenika iznosio je 1.894. U toku 2014. godine broj pritvorenika se kretao oko 1.800 a ukupan broj zatvoreničke populacije bio je oko 10.600. Iz ovog pregleda može se zaključiti da strategija iz 2010. nije uspeła da smanji osuđeničku populaciju.

Nalazi istraživanja koje je Beogradski centar za ljudska prava sproveo u periodu od 2010. do 2012. godine pokazuju da broj određenih pritvora od strane sudova nije opadao u meri u kojoj se smanjio broj pritvorenika u zavodima za izvršenje krivičnih sankcija, već je opao broj lica (okrivljenih) protiv kojih je pokrenut krivični postupak. Prema tom istraživanju, primena mera alternativnih pritvoru bila je zanemarljiva u odnosu na ukupan broj pritvorskih predmeta koji se u navedenom periodu nije menjao. Štaviše, navedeno istraživanje pokazalo je da je u Srbiji u tom periodu postojao veliki broj sudova koji nisu koristili nijednu meru za obezbeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka osim mere pritvora, ili su ostale mere koristili u zanemarljivom procentu. Dakle, pad broja pritvorenika nije se mogao dovesti u vezu sa promenom sudske prakse i sa širom primenom mera alternativnih pritvoru.

Razumno je pretpostaviti da su se nalazi iz tog istraživanja preneli i na prvih 9 meseci 2013. godine, tačnije do 1. oktobra 2013. godine kada je na snagu stupio novi Zakonik o krivičnom postupku koji je nadležnost za pokretanje krivičnog postupka (otvaranje istrage) poverio javnom tužiocu.

Kada je reč o alternativnim sankcijama moglo bi se zaključiti da je Odeljenje za tretman i alternativne sankcije²⁰⁹ u skladu sa svojim trenutnim kapacitetima, pokazalo dobre rezultate. Dalje jačanje kapaciteta Povereničke službe, i u okviru nje povereničkih kancelarija, uz veću orijentaciju pravosudnih organa, koji kreiraju kaznenu politiku Srbije, ka alternativnim sankcijama, dovešće do smanjenja osuđeničke populacije. Prema navodima Ministarstva pravde u Srbiji trenutno postoji 25 povereničkih kancelarija koje obavljaju poslove iz svoje nadležnosti na područjima svih viših sudova. Ovaj broj omogućava da alternativne sankcije budu ravnopravno dostupne svim građanima u Srbiji, što do sada nije bio slučaj to jest građani Srbije koji su živeli u mestima koja nisu imala otvorenu povereničku kancelariju imali su malu šansu da im sud kao kaznu izrekne npr. rad u javnom interesu, jer ona ne bi mogla da bude izvršena.

Zakon o izvršenju vanzavodskih sankcija i mera (ZIVSM),²¹⁰ usvojen 1. septembra 2014. godine i njegov osnovni cilj je smanjenje prenaseljenosti zatvora u Srbiji. Zakonom je precizno definisan obim poslova koji bi Poverenička služba trebala da obavlja. Prema članu 5 ZIVSM Poverenička služba vrši sledeće poslove: praćenje izvršenja obaveza prema odluci javnog tužioca, kada se u odnosu na osumnjičenog